

Висока гра

Петро Франко

(Аргентинська пригода)

"Куди не глянути, стеляться степи, як на Україні", – докинув по якійсь хвилині. "Ох, вибач", – сказав по англійськи до свого товариша, – "я знов забув, що ти не знаєш моєї матірньої мови". "Сього не треба знати", – відповів товариш. – "Ви так неенергічні, що можна без того знання переїхати цілий світ". "Так, – погодився їздець, – ми не скоро ще заважимо на долі світа. Ми не маємо, бачиш, такої вдачі, щоби себе накидувати иншим".

"Але все таки надіюся, що не покинеш мене в тій справі?"

"Я ж тобі обіцяв..."

"Так се рівнож один із твоїх рисів характеру, просто жаль, що ти відмовився від служби; ти скоро міг дійти до..."

"Вибач. З моєю прямою натурою я не зробив би ніякого осягу при поліції, а до того, як знавш, я маю одну слабу сторону".

"Чи не вона пригнала тебе сюди? Але не гнівайся", – додав скоро, коли помітив, що брови його товариша стягнулися, – "тут про се ніхто не питав".

Рівний досі степ, покритий буйними травами, станув перед обоми їздцями малесеньким горбком, що на рівнині відбивав неначе курган, як подумав молодий синьоокий їздець.

"Так отже ми порозумілися", – сказав старший з енергічним підборіддем та коротким вусиком і сірими гострими очима. – "Всіх грачів тягнемо в неділю до пульперії, і не я Джон О'Гара, коли між ними не буде нашого пташка".

"So long!" – сказав юнак, видав легенький посвист та похилився на сідлі вперед. Кінь помчав як орел на ліво від горбка і скоро зник поміж травами.

"Goddem! ось їздець, як приріс до того чудового коня. Чому то я його не виграв? Має щастє у нещастю. Але хоч знаю його вже два роки, все ще нічого про нього не знаю".

Буланий кінь юнака почав від спеки робити боками і перейшов у ходу. Сині очі юнака окинули безкрайний кругозір і тихо посміхнулися: "Куди вам до розкішних кубанських степів? Чи доведеться коли небудь вернути? І коли буде кінець тій хуртовині, що загнала мене на чужину і ось пятий рік держить на мандрівці, неначе перекотиполе котить полем. Чи не доведеться у якій завзятій грі наложити головою?" Але не було коли довго віддаватися важким чуттям і споминам, бо ось у траві почали чим раз частіше проявлятися тропи: знак, що юнак наближався до естансії. "Чи хоч тепер найду службу, що хоч би трохи припала мені до вподоби?" – подумав собі і ворохнув поводами. Кінь підняв голову і голосно форкнув ніздрями. Скажений тупіт піднявся праворуч, і юнак повернув туди, але одночасно його рука сягнула по револьвер, що висів у кобурі коло пояса. З трави виринула голова, потім плечі людини,

що бігла з усіх сил. В очах малювався переляк, а груди ходили високо, знак, що кавбой (пастух) біг уже досить довго. З його голови злетів широкополий сомбреро, а обличчя понизше лінії, де сидів капелюх, було темно бронзове; довге чорне волосе розвівалося по виді, червона хустка на шиї ясніла неначе мак серед степу, довжезні остроги на ногах заваджали бігти; ще хвилина і велитенський бик, що в повнім гоні вихилився із трави, візьме його на роги.

"Sancta dolorosa!" – гукнув пастух – "Спасай, сіньоре!"

Але юнак не потребував сього оклику, він повернув коня дещо в бік і мчав чвалом бикови на вскосях. В його правій руці появилася аркан, яким почав махати над головою. Кинутися поміж бика і пастуха було не можливо, бо бик пробив би коневі бік, а стріляти не хотів теж, щоби не вбивати непотрібно провідника стада. Ляссо фуркнуло, і саме в пору зашморгнулася петля на шиї бика. Другий кінець ремня був прив'язаний до головки сідла, і коли ремінь урветься, бик цілим тягарем звалиться на пастуха, що впаде якраз на землю. Юнак повернув знов коня головою у напрямі бика, ремінь напружився як струна так, що почав дзвеніти, кінь уперся передніми ногами в землю, і бик упав на коліна. З висолопленого язика текла кровава піна, червоні очі майже вилазили з ямок. Почав дрожати на цілій тілі, і коли юнак зняв йому з шиї ляссо, покірно повернув до череди.

"Граціяс, сеньйоре!" – сказав пастух. – "Ви спасли мені життя. Я, бачите, зішшов із коня і не мав під рукою ані револьвера, ані іншої зброї".

"Се мабуть ваша червона хустка подразнила того великана", – заважив юнак.

"Сеньйоре, ви чужинець, як пізнаю по вимові, і коли вдячність махордома естансії донна Альдонза могла би вам в чім придатися..."

"Коли приймете мене на кавбоя, то наш рахунок буде вирівняний".

Деяке зачудування відбилося на обличчі махордома, але не сказав нічого, тільки міцно потряс руку юнакови.

"І прийму, бо якраз потрібую, і рахунок не буде вирівняний".

Юнак звивав повільно ремінне ляссо, а махордом пішов по свого коня. Небавом оба наближалися до забудовань естансії.

"Прегарний у вас тордільльо (сивий кінь), а й ляссо спинило такого могутнього бика. Се просто чудо".

"Так, робив його старий Редутто. мистець у римарстві".

"Знаю, знаю, той прийшов до Аргентини геть-геть перед нами і зіздив її здовж і поперек. На його ляссо можна спуститися. Вирізує його з цілої шкіри і способом давніх гаучів (кінських пастухів) кладе в жолудок свіжовбитого бика та на тиждень покриває навозом.. Але коли хочете мене ще більше зобов'язати, будьте ласкаві, не згадуйте нічого про пригоду..."

В естансії поручив махордомо юнака капітасові череди, наставникові над усіма пастухами.

"Лінієро?" (волоцюга) – запитав поставний Еспанець по назвищу Родрігес, із чорними очима, чорним волосем, смаглявим виглядом і звинними, а заразом сильними

рухами.

"Я з Корієнтес (місто в Аргентині) і ось хочу працювати", – пояснив юнак і знов завважив дещо здивований погляд.

"Ах, так не дивуйтеся сеньор, що в мене такий коштовний кінь. Він і сріблом цвяхована збруя, ребенка (нагайка) з тяжкою срібною головою та святочна одежа кавбоя, се весь мій маєток..."

"Не знаю, чи ви як чужинець даєте собі з нашими биками раду?" – недовірко сказав капітас. "Можете стрібувати", – предложив юнак.

"Як вас кликати?"

"Як що назвете Педро, то не буду мати нічого проти сього", – сказав юнак.

"Отже, сеньор Педро, пересядьтеся на того в яблуках, бо чейже своєму сивому захочете заощадити удару рогом, і їдьте за мною".

В Аргентині нема звичаю щадити коня, але юнак скинув із свого коня багате сідло, припняв до стовпа, підкинув кукурудзи, поплескав по шії, неначе блискавка опинився на напівдикім дволітку і шаленим чвалом помчав за Еспанцем.

Недалеко на лузі над Параною (ріка) товпилося стадо яких трьох тисяч півдиких биків. Двацять пастухів мало за задачу відділити дві сотні найкращих биків, загнати їх в огорожу та повести до водопою.

Нелегка се робота вибирати зі стада биків! По двох мужів стають кіньми по обох боках вибранця і наганяють його в перед у чисте поле, а потім повертають до огорожі. З якою силою і зручністю поводив юнак баским конем, кермуючи його на вола у бажаному напрямі! Скоро боки і рот коня покрила кров, а чоло юнака вмилося густим потом, але справлявся двічі скорше, як усякий инший.

"Що за їздець", – бурчали гаучі. Особливо невдоволений був капітас, що сам недавно звербований, побоювався за посаду. Очікував, що чужинець окажется нездарою, і зможе його скоро позбутися або бодай заставити до найтящої праці, тож похвали махордома визивали в нього злі блиски очей.

Втомлений юнак дав знак хлопцеві, щоби приніс води. Коли хлопець переходив попри Хозе Родрігеца, узяв той йому горщик із руки і почав пити. Але коли хлопець передав горщик із рештою води юнакови, той з виразом обридження вилив воду на голову свого коня і казав хлопцеві принести свіжої води.

Алеж закони чемного поведіння не менше строгі в сальонах, як і в прерії, і поважається їх не менше, як на англійському дворі. Вилити подану воду се не мала обида, і очі Родрігеца люто впилися в юнака; та юнак холодним поглядом змірив Еспанця і коли поволи випив свою воду, подався до роботи.

"Маєте сеньор капітас, міцного конкурента", – завважив махордомо.

Ся замітка ще більше розсердила гордого Еспанця, і постановив яким небудь способом позбутися юнака.

Вечером при огнях говорено про юнака, що повів свого коня до водопою. Його знав один лінеро зі Сальта (місто), де Педро програвав і вигравав велитенські суми; був пристрасним грачем... Еспанець усміхався задоволено: мав його тепер у кишени!

Тиждень минав на важкій праці. Педро справлявся знаменито. Впровадив щоденну купіль для худоби і відкрив в степу добру солянку. Еспанець почув, що йому грозить відправа. Ждав тільки на неділю.

По прерії все їздить багато волоцюг, людей без роботи. Право гостинности наказує естансіерам дати харч і нічліг кожному пришельцеві, що найменше на оден день, за те в неділю збирається, хто може в пульперії (шинку). Коли Педро переходив у суботу попри естансію, завважав світло у вікні, де мешкав капітас, хоч була пізна пора. Глянув мимохіть у вікно, і занятте Родріґеца прикувало всю його увагу. За кілька хвилин пішов даліше і прошепотів тихо: "Тепер ти в моїх руках!".

Десять-п'ятнадцять кілометрів у прерії се просто рукою подати, і коли Педро підїхав на другий день до пульперії, побачив чималий гурток зібраних; були се переважно ґаучі і десятники, але й не бракувало кількох капітасів, поміж якими ясніла ярким червоним кольором хустка Родріґеца.

Пастухи, що приїздили до одноповерхового будинка в тіни дерев амбу і парейсу, поволесеньки зсїдали з коней, скидали пестре пончо (плащ), кидали недбалим рухом на сідло враз із важкою ребенкою та входили до шинку. Педро зробив те саме з тою тільки ріжницею, що прив'язав коня, скинув уздечку і сідло та наложив коневі мішочок із кукурузою на шию. Кінь тихо робив ніздрями та терся головою об плече свого пана, який великим кроком подався до шинку, що займав одну половину будинку. В другій мешкав шинкар, грек Катапульто з родиною. Не вважаючи на значне віддаленне від залізниці, крам Грека був достатний, бо хоч пастух не дбає про коня, що нераз годинами жде терпеливо, осідланий, на свого пана, але тим більше дбає про зброю, тож у крамі був вибір сідел, уздечок, попруг, коців, чобіт, шовкових хусток, багато прикрашених сріблом. Особливо багато було "кана". Якість горілок була ріжна: коли їздець мав гроші і був свіжий, діставав чудовий ром із трощі, кількалітний; пізнійше діставав майже чистий алкоголь. Усі знали, що Катапульто дре немилосердно, але терпіли, бо в поблизу не було другої пульперії. Педро застав уже Джона за столом, але пройшов мимо, як коло чужого, і тільки бистрі уха Джона почули: ол райт...

Педро кивнув головою грубому Грекови, витягнув із ременя револьвер і кинув його на прилавок. Катапульто повісив його на стіну побіч інших; так велить звичай в прерії, коли хочеться дістати напитек, Хто не хоче скидати зброї, дістає напитек на двір крізь закратоване віконце. Юнак випив свою чарку, попив склянкою води і випив ще одну чарку. Заплатив, дістав револьвер назад і міг тепер робити, що хоче. Пішов на двір, де під деревом прикучуло в тіни кільканацять людей. В однім місци стояла горі дном обернена скринка, а на ній сидів оден із капітасів, перед яким лежала пригорща долярів. Се був банкомет. Перед скринкою на оба боки тягнулися дві риски, на яких двацять кроків одна від другої. Коли Педро зближився до грачів, Джон брав саме до руки довгу, плоску мов лопатка кістку, заковану в одного боку залізом. Підійшов до риски, замахнувся ї зручно метнув "таву", неначе спису: тава фуркнула як птиця і впала за другою рискою.

"Сверте", – сказав хтось із признанням, і дійсно тава впала залізним окуттем у виді

Ї до гори.

Джон підійшов до скринки і загорнув горстку долярів до кишені. Його партнер із квасним усміхом подався до шинку, а Джон присів коло інших.

Педро приступив до скринки і положив на ній два доляри. З ряду вийшов гаучо, положив рівнож два доляри, вибрав собі таву і метнув.

"Кольо!" – гукнули пастухи, Педро метнув і собі, і рівнож упало кольо. Педро доложив ще два доляри, пастух подумав і доложив із тяжким серцем й собі. Метнули ще раз. Пастух не мав щастя, йому в друге випало кольо, підчас коли Педро побачив у себе сверте. Але Педро не згортав ставки, хоч пастух відійшов. Навпаки доложив ще два. Якось ніхто не зголошувався: десять долярів се була доволі значна сума для пастухів, але не для капітасів. На обличчю Педра не відбивалося ніяке зворушення, сині лагідні очі обходили по черзі всіх присутніх.

"Десять долярів", – гукнув банкомет; в його голосі відбивалося невдоволення: чи той зайда має з них посміхатися? Так мабуть зрозуміли два капітаси, що одночасно підвелися зі своїх місць.

"Дозвольте, сеньор?" – запитали себе рівночасно, і всі розсміялися.

"Кидайте доляра!" – гукнув банкомет, – "чий орел, той грає перший", і Родріґец підійшов до скринки та зневажливим рухом кинув десять долярів. Оба кинули сверте. Тепер кождий з них міг або взяти ставку назад, або повисшити і грати далше. Педро виняв іще пять долярів і кинув на купу.

"А може ставка за висока?" – Се як і відмова води було обидою, тож Родріґец віддув тільки уста і кинув так зневажливо, як тільки міг:

"Ся ставка?" – та з еспанською грандеццою докинув й собі ту суму.

Видці заметушилися, як завсігди, коли гра йшла високо, і почали закладатися, хто виграє. Родріґец, як свій мав усі симпатії; до чужинця ніхто не мав довіря. На черзі був Родріґец; старанно осушив руки і, ставлячи ногу, відкопнув усі інші стрілки на бік так, що остала ще тільки одна для Педра, коли той не хотів іти по тави, які копнув Еспанець. Педро завважав се, але навіть не усміхнувся; видно се був тонкий грач. Тава Еспанця вже зафуркотіла і впала на пісок.

"Сверте, сверте!" – скрикнуло кілька пастухів, заки ще кість діткнула землі.

"Кольо!" – гукнув банкомет. Всі з напруженням чекали на Педра. Юнак підійшов до тави, старанно зрівноважив її в руці і метнув що сили.

"Кольо, кольо!" – кричали противники, але вже з далека було видно сверте. Родріґец нахмарив брови і показав білі зуби. По короткій хвилі відв'язав свою ребенку з тяжкою срібною головою і кинув її на скринку. Нагайка варта була що найменше пригорщі монет, і Педро хитнув головою. Сим разом Еспанець мав щастє: тава неначе ластівка фуркнула з його руки і положилася есом до гори. Се була тава, якою кидав уперед Педро. Педро кинув і собі, і програв. Спокійненько пішов до свого коня, узяв сідло і ребенку та кинув на скриню. Ставки внов вирівналися, Родріґец згодився, а Педро почав перший. Ані один мяз не ворухнувся на його обличчю, коли його тава вже в останній хвилині повернулася на кольо. Се була залізна сила волі. За те Еспанцєви

почали горіти очі, і чим раз частіше показував зуби. Педро програв знов. Щасте рішучо повернулося проти нього. Так само холоднокровно програв срібні остроги і попону. Тепер уже гра скінчилася, і Родріґец похилився, щоби зібрати ставки.

"Одну хвилину", – сказав Педро, – "попробую в останнє".

"Яка ставка?" – запитав глумливо Еспанець.

Дійсно, Педро не мав більше нічого, але коли вказав на свого коня, то навіть Родріґец здригнувся. Золото можна програти, але з конем пастух не розлучається ніколи: се рівне втраті честі.

"Ставлю коня", – сказав Педро і ніхто не міг би навіть в голосі завважити яке небудь зворушення, – "він чейже двічі стільки варта, що се все".

"Гарно", – сказав Родріґец, "позбудуся його раз на все", подумав, і оглянув старанно коня та подав Педрови таву. Всі заперли віддих. Йшла божевільна гра, але Педрови навіть тепер рука не здригнулася, коли кинув таву.

"Кольо, кольо!" – якось тихо із острахом скрикнули пастухи.

Педро відступив на бік так, що лівим боком був звернений до пастухів. Його права рука витягнула револьвер. Дуже поволи підносив Родріґец таву; серед повної тиші чути було, як його ніхті стукнули до гладкої кістки. Розмах руки і тава полетіла.

"Напевно сверте!" – гукнув Педро так голосно, що аж пастухи здригнулися, і дійсно S лежало на горі. "Сеньоре!" – крикнув Педро, – "се фальшива". – Гримнув вистріл. Родріґец таким блискавичним рухом витягнув свій револьвер і вистрілив, що Педро не мав часу змірити. Помимо поспіху куля Родріґеца вибила револьвер з руки Педра, ще секунда і свідок буде усунений, але в туж мить розлягся вистріл, і Родріґец повалився на землю. Се Джон вмішався до розмови сеньорів.

"Попробуйте, сеньори", – сказав Педро, – "обі сі тави; одна все падає на сверте, а друга на кольо, як би їх не кидати".

Банкомет і ще два найстарші розглянули кістки, і потвердили слова Педра. Ніхто з прихильників Родріґеца не осмілився підняти руки з огляду на револьвер Джона. Все було ол райт. Це в ночі Педро бачив, як Родріґец надверчував тави з одного боку і виповнював отвори ртутею, щоби вони все противним боком падали на землю.